

CERCETAREA ARTISTICĂ ȘI CONSTRUCȚIA UNUI ECOSISTEM AL CUNOAȘTERII

DOI 10.46522/CT.2025.01.01

Tiberius Vasiniuc PhD

University of Arts Târgu Mureș, Romania
tiberius.vasiniuc@theatre-research.ro

Abstract:

Artistic Research and the Building of an Ecosystem of Knowledge

The editorial examines the development of artistic research in the context of recent transformations in European higher education and analyses the role of arts universities in consolidating an institutional framework for the production of knowledge through artistic practice. Starting from the concept of an „artistic research ecosystem“, the text argues that the advancement of research in the performing arts requires the integration of innovative methodologies, research infrastructures, interdisciplinary collaboration, and artistic practice within a coherent academic framework. The editorial situates the publication of the present issue of *Cercetări teatrale* within the context of the CNFIS-FDI project *Artistic Research in the Twenty-First Century: Creating an Ecosystem of Academic Excellence* and highlights the contribution of the published studies to the development of contemporary artistic research. By outlining the methodological directions represented in the volume and reflecting on the role of the journal as a platform for academic dialogue, the editorial proposes an understanding of artistic research as a strategic dimension of arts universities and as an essential factor in the consolidation of an institutional research culture.

Keywords:

*Artistic Research; Knowledge Ecosystem; Performing Arts;
Methodology; Interdisciplinarity*

Cercetarea artistică și noul context european

În ultimele decenii, cercetarea artistică s-a afirmat ca unul dintre domeniile dinamice ale învățământului superior european, modificând modul în care este înțeleasă relația dintre creația artistică și formele reflecției critice. Dacă, pentru mult timp, cele două domenii au fost tratate distinct, mai ales ca urmare a dezvoltării programelor doctorale în arte au apărut metodologii specifice prin care practica artistică este integrată într-un proces riguros de investigare, fiind recunoscută ca modalitate legitimă de producere de cunoaștere. În Uniunea Europeană, conceptul de „cercetare artistică” apare explicit, sub formule terminologice diverse, în documente oficiale sau programe publice din mai multe state, între care Suedia, Austria, Franța, Italia, Spania, Finlanda, Țările de Jos și, în anumite cadre instituționale, Danemarca și Germania. Aceste exemple susțin integrarea cercetării artistice în arhitectura învățământului superior european, nu doar în contexte culturale sau în proiecte punctuale. Astfel, în Suedia, autoritățile pentru învățământ superior precizează că universitățile desfășoară „scholarly and artistic research and development work”¹, guvernarea sistemului fiind legată de *Higher Education Act* și de *Higher Education Ordinance*. La rândul ei, Austria formulează explicit conceptul, Ministerul federal al Educației și Cercetării utilizând sintagma „künstlerische Forschung”, iar FWF dezvoltă programul *Arts-Based Research*, destinat cercetării inovatoare în arte². În Franța, sunt folosite conceptele de „recherche dans

1. Swedish Higher Education Authority, „Governance of higher education”, *Universitetskanslersämbetet / Swedish Higher Education Authority*, ultima actualizare 15 noiembrie 2023, accesat la 20 martie 2025, <https://www.uka.se/swedish-higher-education-authority/about-higher-education/governance-of-higher-education>.

2. Renate Benda-Lautner et al., *Kunstuniversitäten in Österreich. Was*

le champ de la création artistique“, „recherche-création“   i „recherche en arts“, Ministerul Culturii urmărind, prin strategia sa de cercetare 2023–2027, consolidarea cercetării în   nv  ţ  m  ntul superior cultural, promovarea cercetării   i inovării pentru cultură, integrarea cercetării culturale în spaţiul european   i internaţional al cercetării   i dezvoltarea dialogului dintre cercetare,   tiin  , cultură   i societate³. Italia publică documente referitoare la „ricerca artistica“, „ricerca-creazioni“   i „ricerca artistica e scientifica“⁴, iar Spania utilizează formula exactă „investigación art  stica“⁵. Finlanda apare în documentele Research Council / Academy of Finland prin formule precum *artistic research*   i *research in art and design*⁶, iar   r  ile de Jos au dezvoltat programul *PhD Research in the Arts*, care a deschis c  mpul cercetării doctorale pentru arti  ti⁷.   n Germania, conceptul de „künstlerische Forschung“ este prezent mai ales în documente   i programe publice la nivel de land, ceea ce indică o recunoa  tere instituţională semnificativă, chiar dacă nu neapărat uniformă la nivel federal.

Sie schon immer   ber Kunstuniversit  ten wissen wollten, Wien: Bundesministerium f  r Bildung, Wissenschaft und Forschung, 2019, accesat la 20 martie 2025, https://pubshop.bmbwf.gv.at/index.php?rex_media_file=kunstuni.pdf&rex_media_type=pubshop_download.

3. Ministère de la Culture, *La stratégie de recherche 2023–2027*, Paris, novembre 2023, p. 17.

4. Ministero dell'Universit   e della Ricerca, *Italian Network of Artistic Research and Art Education World Expo 2026 – INAR*, scheda progetto INTAFAM000043, PNRR – Missione 4, Istruzione e Ricerca.

5. Ministerio de Cultura, „Ayudas para la producción e investigación artística en el   mbito del arte contemporáneo“, *Artes Visuales y Creación Contemporánea*, accesat la 21 martie 2025, <https://www.cultura.gob.es/cultura/creacion-contemporanea/becas-ayudas-y-subvenciones/produccion-investigacion-arte-contemporaneo.html>.

6. Academy of Finland, *Research in Art and Design in Finnish Universities*, Publications of the Academy of Finland 4/09, Helsinki, March 2009, accesat 21 martie 2025, https://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tiedostot/julkaisut/04_09-research-in-art-and-design.pdf.

7. Dutch Research Council / NWO, „PhD Research in the Arts“, NWO – *Research programmes*, accesat 22 martie 2025, <https://www.nwo.nl/en/researchprogrammes/phd-research-in-the-arts>.

Situația României este ambiguă și, mai curând, nefavorabilă consacrării conceptului ca atare. În legislația românească, creația artistică apare în raport cu cercetarea, prin formule precum „cercetare, dezvoltare, inovare și creație artistică“, „cercetare științifică sau creație artistică“ și „creație artistică în scopul cercetării“⁸. Totuși, aceste formulări nu acordă cercetării artistice un statut terminologic și metodologic distinct. Prin urmare, cadrul românesc nu exclude cercetarea artistică, dar o integrează indirect, prin categoria creației artistice asociate cercetării, fără a o consacra explicit ca domeniu autonom al cunoașterii universitare.

Universitatea de Arte din Târgu Mureș și-a afirmat atașamentul față de acest concept prin dezvoltarea unor proiecte orientate spre consolidarea cercetării artistice atât din perspectivă metodologică, cât și instituțională. În această direcție se înscrie și proiectul finanțat prin Fondul de Dezvoltare Instituțională⁹, dedicat cercetării artistice, ale cărui rezultate au fost valorificate prin editarea unui volum¹⁰ și prin realizarea prezentului număr, precum și a numărului următor al revistei. În acest sens, articolele reunite aici dau expresie unor preocupări diverse, subsumate unui țel comun al cercetării artistice contemporane. Ele evidențiază pluralitatea metodologiilor utilizate – de la etnografie și istorie orală până la cercetarea feministă și alte abordări emergente –, capabile să susțină atât analiza fenomenelor istorice și estetice, cât și explorarea unor experiențe scenice și practici performative. Prin publicarea acestor studii în numărul de față al revistei *Cercetări teatrale*, marcăm prima etapă de valorificare a rezultatelor proiectului. Numărul următor va reuni o nouă

8. Legea învățământului superior nr. 199/2023, în *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 614 din 5 iulie 2023, disponibilă la <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/271898>, accesată la 23 martie 2025.

9. CNFIS-FDI-2025-F-0168, *Cercetarea artistică în secolul XXI: crearea unui ecosistem de excelență academică*.

10. Tiberius Vasiniuc, Traian Moldovan, *Ghid metodologic de cercetare în domeniul „Teatru și artele spectacolelor“*, Cluj-Napoca/Târgu Mureș, Presa universitară clujeană/ UArtPress, 2025 (ISBN 978-630-6713-04-2).

serie de cercetări realizate în același cadru instituțional și tematic. Prin aceasta, dorim să conturăm o imagine amplă asupra direcțiilor actuale ale cercetării artistice dezvoltate la Universitatea de Arte din Târgu Mureș și, mai cu seamă, în cadrul Institutului de Cercetări Teatrale și Multimedia.

Ecosistemul cercetării artistice: de la proiect la cultură academică

Conceptul de *ecosistem al cercetării artistice*, care reprezintă pilonul proiectului din care face parte prezentul număr al revistei, nu se reduce la o simplă metaforă instituțională. El exprimă o schimbare profundă de perspectivă asupra producerii cunoașterii în universitățile de arte. Așa cum am arătat, dacă, în trecut, cercetarea era asociată în principal activităților individuale ale unor cadre didactice sau cercetători, astăzi ea apare ca rezultatul unui ansamblu de relații în care sunt implicați indivizi, metodologii, infrastructuri, tehnologii diverse, arhive, practici artistice și, nu în ultimul rând, instituții.

Este important să subliniem faptul că un ecosistem nu funcționează prin existența izolată a elementelor componente, ci prin interdependența acestora. Deși vocabularul ecosistemic este deja prezent în literatura internațională consacrată cercetării artistice și în documentele unor rețele europene de profil¹¹, proiectul dezvoltat de Universitatea de

11. Gemma Grau Pérez, „Cultural and creative networks as enabling contexts for artistic research“, *European Journal of Cultural Management and Policy* 14 (2025): 13061, DOI: 10.3389/ejcmp.2024.13061, accesat la 15 martie 2025, <https://www.frontierspartnerships.org/journals/european-journal-of-cultural-management-and-policy/articles/10.3389/ejcmp.2024.13061/pdf>; ELIA, *Call for Nominations: ELIA seeks four new members for the Artistic Research Working Group*, European League of Institutes of the Arts, 2026, accesat la 12 iunie 2025, https://cdn.ymaws.com/elia-artschools.org/resource/resmgr/elia.site-ym.com/AR_WG_CallforNominations.pdf; Platform for Artistic Research in the Arts / PARC, „Call for Contributions 15_04_23: The Art School as an Ecosystem“, *PARC – Platform for Artistic Research in the Arts*, 2023, accesat 13 iunie 2025, <https://researchplatform.com>.

Arte din Târgu Mureș propune o contextualizare proprie a acestuia. Originalitatea demersului constă în modul în care conceptul de ecosistem al cercetării artistice este aplicat și operaționalizat în mediul instituțional românesc, reunind dimensiunea metodologică, infrastructurală, tehnologică, arhivistică și performativă a cercetării în arte. În același mod, cercetarea artistică își dezvoltă potențialul atunci când creația artistică, reflecția teoretică, procesul educațional, patrimoniul cultural și colaborarea interdisciplinară sunt apelate ca elemente congruente ale unui același proces de cunoaștere. Dintr-o asemenea perspectivă, scena actorului, sala de repetiții, arhiva teatrală, laboratorul digital, festivalul internațional, revistele academice și programul doctoral nu mai aparțin unor universuri distincte, ci se definesc ca părți ale unei infrastructuri comune, dedicate cercetării artistice.

Modificarea raportului dintre cercetarea artistică și creația artistică impune o reconsiderare a rolului universității de arte. Instituțiile de învățământ superior artistic nu mai reprezintă doar locuri destinate transmiterii unor competențe profesionale, ci și spații în care practica artistică este investigată, documentată, contextualizată și valorificată prin cercetare. Ca urmare, excelența academică nu se mai definește exclusiv prin indicatori bibliometrici sau prin performanțe artistice individuale, ci și prin capacitatea membrilor comunității academice de a crea contexte stabile pentru dezvoltarea cercetării și pentru dialogul dintre discipline. Infrastructura proprie cercetării artistice depășește simplul cadru tehnic. Un dispozitiv de analiză a privirii spectatorului, o bază de date, un ghid metodologic sau o platformă editorială nu reprezintă doar rezultate ale unui proiect, ci devin instrumente prin care se formulează noi întrebări și se creează premisele unor investigații viitoare. Valoarea acestora este dublată de capacitatea lor de a transforma experiențele individuale în resurse de cunoaștere și

art/news/the-art-school-as-an-ecosystem/; Artistic Research Alliance, *Artistic Research: A Powerful Engine for Europe's Prosperity, Global Competitiveness and Societal Resilience*, statement, 4 August 2025, accesat la 14 iunie 2025, https://societyforartisticresearch.org/sites/default/files/Artistic%20Research_A%20Powerful%20Engine.pdf.

de înțelegere pentru comunitatea academică și pentru societate. Astfel, Henk Borgdorff susține că cercetarea artistică nu vizează doar explicitarea cunoașterii produse de artă, ci articularea conținutului pre-reflexiv și non-conceptual al acesteia, printr-o gândire „in, through and with art”¹², iar Robin Nelson descrie cercetarea prin practică drept un câmp metodologic în care modurile de „doing-knowing” trebuie acceptate ca forme legitime de producere a cunoașterii în mediul academic¹³.

Totodată, un ecosistem al cercetării artistice reclamă existența unei comunități capabile să împărtășească valori, principii și metode, cu ajutorul cărora să poată confrunta diferitele perspective și, pe cale de consecință, caracterul deschis al cunoașterii. În cercetarea artistică se impune dialogul dintre practicieni și teoreticieni, dintre profesori și studenți, dintre cercetătorii consacrați și tinerii aflați la începutul carierei artistice/academice. Dialogul face ca diferențele de abordare a unei teme și alegerea metodelor de investigare să nu reprezinte obstacole, ci adevărate resurse pentru cunoaștere și pentru dezvoltarea domeniului.

În acest sens, textele publicate în numărul de față al revistei – și în cel următor, ale cărui articole se află în evaluare *peer-review* – ilustrează această logică a ecosistemului. Unele studii explorează fundamentele filosofice ale actului artistic, altele investighează memoria teatrului, metodologiile cercetării, critica de artă, procesul de creație scenică, patrimoniul cultural sau mecanismele reprezentării identitare. Împreună, toate acestea oferă o imagine holistică asupra cercetării artistice contemporane, în care pluralitatea

12. V. Henk Borgdorff, „The Production of Knowledge in Artistic Research”, în *The Routledge Companion to Research in the Arts*, ed. Michael Biggs și Henrik Karlsson, London/New York: Routledge, 2011, 44–63, DOI: 10.4324/9780203841327-4, accesat la 2 iulie 2025, <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203841327-4/production-knowledge-artistic-research-henk-borgdorff>

13. Robin Nelson, *Practice as Research in the Arts: Principles, Protocols, Pedagogies, Resistances*, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2013, disponibil online la <https://link.springer.com/book/10.1057/9781137282910>, accesat la 12 august 2025.

perspectivelor și a metodelor utilizate nu trimit la dispersie sau eterogenitate, ci la o complementaritate utilă înțelegerii creației și efectelor acesteia. Din acest motiv, este important să subliniem, încă de pe acum, concluziile proiectului din care s-au născut studiile volumului de față: *cercetarea artistică nu trebuie înțeleasă ca o activitate anexă creației, ci ca una dintre formele privilegiate prin care arta își dezvoltă propria conștiință critică. Ea nu are ca scop substituirea actului artistic și nici justificarea sa retrospectivă, ci însoțirea, documentarea, interogarea, analiza și proiectarea creației în orizontul larg al cunoașterii.*

Cercetarea artistică între pluralitatea metodelor și unitatea demersului științific

Diversitatea contribuțiilor reunite în numărul de față al revistei *Cercetări teatrale* confirmă faptul că cercetarea artistică respinge ideea unui singur model metodologic. Spre deosebire de alte discipline – mai cu seamă cele ale științelor exacte și ale tehnicii –, cercetarea în domeniul teatrului și al artelor spectacolului își alege și/sau construiește instrumentele în raport cu „obiectul” investigat. Adeseori punctul de plecare este cel al arhivei (personale, colective, istorice etc.), alteori experiența individuală sau cea scenică, memoria afectivă sau cea corporală, documentul istoric sau mărturiisrile orale, analiza fenomenologică sau cea existențială, reflecția istorică sau constatarea directă. Or, ceea ce conferă unitate acestor abordări nu este caracterul distinct al fiecărei metode, ci exigența demersului și obiectivul major al cercetării, acela de a produce cunoaștere relevantă pentru domeniul teatrului și al artelor performative. Ca urmare, studiile cuprinse în volum propun o punere în lumină a unor direcții de cercetare care reflectă preocupările artistice ale spațiului academic românesc și european. Printr-o parcurgere „pe diagonală” a volumului se poate constata că analizele istorice coexistă cu investigațiile metodologice, studiile de estetică sunt însoțite de reflecții asupra practicii scenice, iar cele care vizează patrimoniul teatral reunesc teme actuale, între care cercetarea decolonială, metodologia feministă, studiile identitare sau cele de recuperare a memoriei culturale.

Dincolo de diferențele tematiche, toate contribuțiile au în comun preocuparea pentru înțelegerea fenomenului teatral ca formă complexă de cunoaștere și experiență. În acest număr – ca și în cele aflate încă din numărul inaugural – redacția revistei și-a asumat rolul de platformă academică în care cercetarea artistică nu este înțeleasă doar ca analiză a unei creații/opere de artă, ci ca o reflecție asupra procesului de creație, asupra mecanismelor și condițiilor de producere a unui act artistic, aducând „la rampă” relația dintre teatru, societate, cultură și ideologie. Într-un moment în care universitățile europene dezvoltă tot mai mult programe dedicate cercetării prin practica artistică (*practice-based research*, *practice as research*, *artistic research*), demersul de consolidare a unui atare spațiu editorial se impune cu necesitate pentru întregul mediu universitar românesc. Așadar, prin acest număr al revistei ne propunem să evidențiem caracteristica definitorie a cercetării contemporane: inter și transdisciplinaritatea. Diferitele domenii ale cunoașterii – filosofia, antropologia, istoria, studiile culturale, estetica, teoria performativității, cercetarea arhivistică și practica teatrală, nu pot subzista ca domenii independente, izolate, ci doar prin practica unei complementarități cu privire la obiectul de studiu, adică asupra creației. Este tot mai des confirmat faptul că deschiderea către inter și transdisciplinaritate este una dintre principalele căi de dezvoltare a cercetării artistice actuale¹⁴.

O cartografie a cercetării teatrale contemporane

Studiile care au fost reunite în acest număr se remarcă printr-o pluralitate tematică și metodologică a cercetării teatrale contemporane. Așa cum am subliniat și mai sus, deși fiecare autor și-a construit propriul demers analitic, operând

14. Pentru definirea cercetării artistice ca domeniu situat la intersecția dintre practică, reflecție și producere de cunoaștere, v. Henk Borgdorff, „The Production of Knowledge in Artistic Research”, în Michael Biggs, Henrik Karlsson (Eds.), *The Routledge Companion to Research in the Arts*, London/New York, Routledge, 2011, pp. 44-63; Robin Nelson, *Practice as Research in the Arts: Principles, Protocols, Pedagogies*,

cu instrumente specifice, în ansamblul său, volumul ne oferă o imagine coerentă asupra modului în care teatrul și, mai cu seamă, artele spectacolului pot fi investigate astăzi: ca experiență estetică sau ontologică, ca fenomen istoric sau social, ca practică artistică sau manifest politic, ca proces de cunoaștere sau spațiu al reflecției critice.

Volumul se deschide cu un studiu semnat de Csaba Zoltán Novák, „Teatrul povestit“. *Contribuții ale istoriei orale la istoria teatrului în perioada comunistă*. Autorul abordează istoria teatrului dintr-o perspectivă metodologică inovatoare, argumentând că documentele oficiale se dovedesc a fi insuficiente pentru reconstituirea vieții teatrale din perioada comunistă. În acest sens, istoria orală devine un instrument indispensabil recuperării experiențelor individuale, a memoriei instituționale și a acelor mecanisme abia vizibile prin care artiștii și-au negociat raportul cu creația și cu constrângerile ideologice. Studiul demonstrează că prin înregistrarea mărturiilor actorilor, regizorilor, spectatorilor etc. se completează așa-numitele arhive clasice, deschizând perspective mult mai nuanțate asupra istoriei teatrului.

Dimensiunea metodologică a cercetării artistice este reiterate de Cristina Modreanu, în studiul *Cum să recuperezi vocile feminine din istoria teatrului? Repere pentru o metodologie de cercetare feministă*. Pornind de la experiența unui proiect pe care l-a coordonat, *Arhiva teatrului feminist. FEM 100*, autoarea propune un model de cercetare care îmbină investigația arhivistică, analiza critică a discursului artistic și perspectiva feministă asupra istoriei teatrului. Prin analiza sa, autoarea afirmă atât nevoia recuperării contribuțiilor unor creatoare scenice marginalizate de istoriografia tradițională, cât și interesul pentru o reflecție mai amplă asupra responsabilității cercetătorilor în raport cu patrimoniul cultural. Mai mult, este susținută necesitatea dezvoltării unor metodologii care

Resistances, Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2013. Pentru cadrul inter- și transdisciplinar al cercetării performative, v. Julie Thompson Klein, *Interdisciplinarity: History, Theory, and Practice*, Detroit, Wayne State University Press, 1990; Richard Schechner, *Performance Studies: An Introduction*, 4th ed., London/New York, Routledge, 2020; Diana Taylor, *The Archive and the Repertoire: Performing Cultural Memory in the Americas*, Durham/London, Duke University Press, 2003.

să reechilibreze narațiunile dominante (și adeseori deformante) din istoria teatrului românesc.

În aceeași preocupare pentru recuperarea patrimoniului teatral și pentru reevaluarea și reinterpretarea documentelor de istorie teatrală se înscrie studiul Ralucăi Blaga, *Regele Lear: „propriul nostru punct de vedere“*. Având ca punct de pornire *Jurnalul de repetiții* al Monicăi Săvulescu Voudouri și montarea de excepție a lui Radu Penciulescu din anul 1970, autoarea analizează procesul creator ca spațiu al dialogului intelectual și al unei construcții colective de sens. Spectacolul, reconstituit cu ajutorul unor instrumente specifice teatrologiei, marchează un moment însemnat din istoria teatrului românesc și, totodată, propune o reflecție asupra libertății actului creator, asupra misiunii regizorului ca facilitator (mediator) al procesului de creație. Totodată, este urmărit modul în care un spectacol – cu întreaga sa încărcătură emoțională, culturală, ideologică etc. – poate deveni expresia unei comunități artistice și a unei epoci. Studiul pune în lumină ideea că documentele de lucru apelate în procesul de creație se constituie ca surse esențiale ale cercetării artistice, oferind acces la mecanismele interne prin care o operă își afirmă statutul.

Dimensiunea critic-reflexivă a teatrului este analizată de Eugen Păsăreanu în studiul *Metafora și ironia ca instrumente critice în artele spectacolului*. Având ca punct de pornire câteva reflecții din filosofia limbajului și din teoria metaforei, autorul semnalează funcția cognitivă și hermeneutică a metaforei în discursul critic, arătând că aceasta nu este o simplă figură de stil, ci un instrument prin care critica produce interpretări, extinde înțelegerea fenomenului teatral și generează sens.

Cu studiul lui Sabin Sabados, *Afirmare și transcendere*, se lansează o reflecție filosofică asupra teatrului ca experiență ontologică. Încadrând analiza în parametrii dintre fenomenologie și filosofia existenței, autorul propune o perspectivă asupra creației scenice în care cele două noțiuni – afirmarea și transcenderea – nu reprezintă concepte opuse, ci dimensiuni complementare ale unui act artistic. Plasat în perimetrul întâlnirii dintre gândire, corporalitate și experiență, teatrul transgresează granițele reprezentării estetice pentru a se afirma ca modalitate de a înțelege condiția umană.

Studiul semnat de Gabriel-S. Crișan, *Spațiul teatral și fantoma extensiei. Prolegomene la o topologie a ne-locului ca heterotopie a apariției pure. Momentul khôra*, propune una dintre cele mai dense reflecții teoretice ale volumului, plasând teatrul în arealul unei ontologii a apariției. Având ca repere conceptul de *khôra*, termenul *basho*, preluat de la Nishida, și teoriile lui Heidegger și Derrida, autorul respinge ideea înțelegerii scenei teatrale ca simplu spațiu fizic sau „container“ al reprezentării. Într-o lectură originală, spațiul teatral este descris ca prag al apariției, ca loc instabil, neposessiv, în care elementele care îl definesc – corporalitatea, vizibilul, limbajul și receptarea – se condiționează și se constituie reciproc. În urma acestui demers, studiul extinde cercetarea teatrală către o topologie filosofică a scenei, oferind volumului o deschidere conceptuală majoră.

Articolul lui Andrei-Călin Zamfirescu, *Bestializări de Belle Époque. Vestigii de ritualism arhaic în estetica și ethos-ul tradiției Grand Guignol*, investighează teatrul Grand Guignol ca fenomen estetic și cultural aflat la intersecția dintre grotesc, violență ritualizată, marginalitate urbană și imaginar contracultural. Analiza autorului depășește perspectiva strict cronologică, semnalând elementele de sincronicitate printr-o interpretare comparativă. Spectacolul ororii în manifestările ritualice invocate nu reprezintă o expresie a transgresiunii, ci o formă de expiere a tarelor sociale prin experiențe comunitare și prin *catharsis*. Prin acest studiu, teatrul își lărgeste semnificația, devenind un spațiu al extremelor, al violenței simbolice și al reiterării unor structuri arhaice în modernitatea occidentală.

Prin studiul *Expresivitatea ca formă de cunoaștere: metodologii performative și decoloniale*, Oana Rusu afirmă importanța utilizării instrumentelor etnografiei, a metodologiei decoloniale și a reflecției asupra identității minoritare. Astfel, este subliniat modul în care etnia, memoria și marginalitatea modelează expresivitatea actorului. Punând accentul pe practicile performative ale actorilor romi și evrei, autoarea lărgeste cadrul metodologic, arătând că experiența trăită, corpul și vocea cercetătorului pot deveni surse legitime de cunoaștere, cu condiția asumării unei reflecții critice și etice. Astfel, studiul completează direcțiile de cercetare performativă și identitară existente în literatura de specialitate.

Optând pentru o altă direcție metodologică, Luminița Bârsan semnează studiul *Festivalul ca spațiu de cercetare artistică. Rolul managerului în crearea unui ecosistem de excelență academică*. Atenția autoarei este deplasată de la opera artistică către contextul instituțional și social în care aceasta este produsă și analizată. Pornind de la Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, autoarea concluzionează curajos că festivalurile contemporane nu mai sunt simple contexte de prezentare a unor spectacole, ci adevărate laboratoare de cercetare, inovare și transfer de cunoaștere, la care universitățile, artiștii și comunitatea își aduc aportul.

Prin articolul semnat de Ardian Kycyku, *Identitatea persoanei și a personajului între rol și fatalitate socială – în fața spectatorului contemporan*, este extinsă cercetarea teatrală către dialogul dintre antropologie teatrală, studii identitare și literatură. Fenomenul „virginelor jurate” din spațiul balcanic este analizat prin intermediul dramaturgiei, al prozei și al documentelor culturale. Astfel, autorul avansează o perspectivă critică asupra relației dintre identitatea personală, convenția teatrală și reprezentarea artistică. Cercetarea aduce în lumină modul în care teatrul poate depăși registrul strict ilustrativ al temelor sociale/istorice/ideologice etc., conturându-se ca un loc privilegiat de explorare a destinului, a funcțiilor alterității și a restricțiilor interpretărilor contemporane.

În studiul *Viermi (Polinice). De la idealism la fenomenologie*, Radu Pocovnicu formulează o cheie de interpretare radicală a tragediei *Antigona*, cu o deplasare a accentului de pe aspectele abstracte ale conflictului dintre legea mundană și cea morală spre *experiența concretă* a corpului mort, în cazul personajului Polinice. Autorul reinterpretează evenimentul prin trecerea de la idealism la fenomenologie, ceea ce aduce în centrul atenției discuția despre percepție, corporalitate, experiența haptică, senzații olfactive, descompunere și ritual funerar. Odată cu această schimbare de paradigmă, tragediei îi este semnalată dimensiunea materială a experienței scenice.

Demersul teoretic al lui Alex Gabera, *Perfecția libertății. Ghidul actorului în scenă*, readuce în actualitate tema libertății actorului, prin dialogul dintre filosofia lui Spinoza și marile doctrine ale pedagogiei teatrale moderne. În opinia autorului,

libertatea nu trebuie înțeleasă ca absență a constrângerii, ci ca rezultat al cunoașterii, prin controlul și disciplinarea afectelor. Sprijinindu-se pe teoriile teatrale ale lui Stanislavski, Grotowski și Brecht, autorul arată că libertatea în jocul scenic este asigurată prin interiorizarea legilor jocului, prin eliminarea blocajelor și prin apelul la spontaneitate – toate conturând o formă superioară de cunoaștere practică. Astfel, articolul răspunde direcției acestui volum dedicat, înainte de toate, cercetării bazate pe practica actorului.

Volumul se încheie cu studiul Adrianei Burlacu, *Gestionarea emoțiilor unui actor*, realizat în urma unei cercetări bazate pe experiența artistică. Metodologia aplicată subliniază importanța observației participative, a autoanalizei și a dialogului cu colegii de generație. În acest sens, sunt investigate mecanismele prin care emoțiile influențează procesul creației actricești, deschizând o discuție asupra relației dintre experiența personală și formarea profesională a actorului. Și acest studiu reprezintă un exemplu relevant al raportului dintre practica scenică și cercetarea artistică din instituțiile de învățământ superior.

Toate contribuțiile din numărul de față al revistei *Cercetări teatrale* semnalează maturizarea unui domeniu cu o dinamică accelerată. Estetica și filosofia teatrului, critica teatrală, istoria orală, cercetarea arhivistică, studiile identitare, metodologia feministă și cercetarea bazată pe practica artistică nu reprezintă direcții aflate în concurență, ci perspective complementare asupra aceluiași fenomen. Această pluralitate metodologică validează caracteristicile defnitorii ale cercetării artistice contemporane, fiind una dintre premisele de consolidare ca domeniu academic autonom. În plus, acest prim număr din 2025 nu reflectă doar rezultatele obținute în urma derulării proiectului *Cercetarea artistică în secolul XXI: crearea unui ecosistem de excelență academică*, ci enunță și preocuparea revistei *Cercetări teatrale* de a susține colaborarea și dialogul dintre reflecția teoretică, practica artistică și inovarea instrumentelor metodologice. Publicarea acestor studii se înscrie într-un demers editorial mai amplu, de promovare a cercetării artistice în mediul academic. Totodată urmărim sensibilizarea decidenților politici, în vederea plasării României în rândul

țărilor care participă în mod activ la dezvoltarea cercetării artistice prin programe și proiecte specifice.

Numărul următor al revistei va continua valorificarea rezultatelor proiectului prin reunirea unei noi serii de contribuții, completând imaginea direcțiilor actuale de cercetare din cadrul Universității de Arte din Târgu Mureș, în colaborare cu cercetători din alte instituții academice. În concluzie, ne dorim ca publicarea rezultatelor cercetării să contribuie la consolidarea mediului științific național și european, prin rezultate care să reflecte critic transformările teatrului contemporan și locul pe care artele spectacolului îl ocupă în orizontul actual al cunoașterii.

Bibliografie:

ACADEMY OF FINLAND, *Research in Art and Design in Finnish Universities*. Publications of the Academy of Finland 4/09, Helsinki, March 2009. Accesat la 21 martie 2025. https://www.aka.fi/globalassets/awanhat/documents/tiedostot/julkaisut/04_09-research-in-art-and-design.pdf.

ARTISTIC RESEARCH ALLIANCE, *Artistic Research: A Powerful Engine for Europe's Prosperity, Global Competitiveness and Societal Resilience*, Statement, 4 August 2025. Accesat la 14 iunie 2025. https://societyforartisticresearch.org/sites/default/files/Artistic%20Research_A%20Powerful%20Engine.pdf.

BENDA-LAUTNER, Renate, et al., *Kunstuniversitäten in Österreich. Was Sie schon immer über Kunstuniversitäten wissen wollten*. Wien: Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Forschung, 2019. Accesat la 20 martie 2025. https://pubshop.bmbwf.gv.at/index.php?rex_media_file=kunstuni.pdf&rex_media_type=pubshop_download.

BORG DORFF, Henk, „The Production of Knowledge in Artistic Research“, în Michael Biggs, Henrik Karlsson (Eds.), *The Routledge Companion to Research in the Arts*, London/New York: Routledge, 2011, pp. 44-63. <https://doi.org/10.4324/9780203841327-4>.

CNFIS-FDI-2025-F-0168, *Cercetarea artistică în secolul XXI: crearea unui ecosistem de excelență academică*.

- DUTCH RESEARCH COUNCIL (NWO), „PhD Research in the Arts.“ NWO – Research Programmes. Accesat la 22 martie 2025. <https://www.nwo.nl/en/researchprogrammes/phd-research-in-the-arts>.
- ELIA (European League of Institutes of the Arts), *Call for Nominations: ELIA Seeks Four New Members for the Artistic Research Working Group*, 2026. Accesat la 12 iunie 2025. https://cdn.ymaws.com/elia-artschools.org/resource/resmgr/elia.site-ym.com/AR_WG_Callfor nominations.pdf.
- GRAU PÉREZ, Gemma, „Cultural and Creative Networks as Enabling Contexts for Artistic Research“, în *European Journal of Cultural Management and Policy*, 14 (2025): 13061. <https://doi.org/10.3389/ejcmp.2024.13061>.
- KLEIN, Julie Thompson, *Interdisciplinarity: History, Theory, and Practice*, Detroit, Wayne State University Press, 1990.
- LEGEA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUPERIOR nr. 199/2023, *Monitorul Oficial al României*, Partea I, nr. 614 din 5 iulie 2023. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliuDocument/271898>.
- MINISTERIO DE CULTURA, „Ayudas para la producción e investigación artística en el ámbito del arte contemporáneo“ în *Artes Visuales y Creación Contemporánea*. Accesat la 21 martie 2025. <https://www.cultura.gob.es/cultura/creacion-contemporanea/becas-ayudas-y-subsvenciones/produccion-investigacion-arte-contemporaneo.html>.
- MINISTERO DELL'UNIVERSITÀ E DELLA RICERCA, *Italian Network of Artistic Research and Art Education World Expo 2026 (INAR)*. Scheda progetto INTAFAM000043. PNRR – Missione 4, Istruzione e Ricerca.
- MINISTÈRE DE LA CULTURE, *La stratégie de recherche 2023–2027*, Paris, noiembrie 2023.
- NELSON, Robin, *Practice as Research in the Arts: Principles, Protocols, Pedagogies, Resistances*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2013. <https://doi.org/10.1057/9781137282910>.
- PLATFORM FOR ARTISTIC RESEARCH IN THE ARTS (PARC), „Call for Contributions 15_04_23: The Art School as an Ecosystem“, 2023. Accesat la 13 iunie 2025. <https://researchplatform.art/news/the-art-school-as-an-ecosystem/>.
- SCHECHNER, Richard, *Performance Studies: An Introduction*, 4th ed., London/New York, Routledge, 2020.

SWEDISH HIGHER EDUCATION AUTHORITY, „Governance of Higher Education“, Universitetskanslersämbetet. Ultima actualizare: 15 noiembrie 2023. Accesat la 20 martie 2025. <https://www.uka.se/swedish-higher-education-authority/about-higher-education/governance-of-higher-education>.

TAYLOR, Diana, *The Archive and the Repertoire: Performing Cultural Memory in the Americas*, Durham/London, Duke University Press, 2003.

VASINIUC, Tiberius; Traian Moldovan, *Ghid metodologic de cercetare în domeniul „Teatru și artele spectacolului“*, Cluj-Napoca/Târgu Mureș, Presa Universitară Clujeană / UArtPress, 2025.

© Tiberiu Vasiniuc, 2025. Acest articol este distribuit sub licența Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY).